

Forfatter: Larsen, Karl

Titel: Udrag fra Set og tænkt under den store Krig (1)

Citation: Larsen, Karl: "Set og tænkt under den store Krig", i Larsen, Karl: *Set og tænkt under den store Krig*, Erslev & Hasselbalchs Forlag, Schetelig's Boghandel, 1915, s. 138.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-larsenk_19-shoot-idm140378515871808/facsimile.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Set og tænkt under den store Krig

Eksperimenteren, efter Udvikling gennem øget Militærvæsen af Skole, Disciplin, Karakterstyrke og Arbejde »sammen for en stor Sag, over alle andre, og den hedder *Norge*«.

Men Fridtjof Nansen er vel ikke noget uvildigt Vidne? Han er vel, paa Trods af Sporten og Opdagelserne og Videnskaben en stakkels atavistisk belastet »Militarist« uden Følelse for Krigens Rædsler og uden Sans for de Velgerninger, der flyder af Freden under det store Kredslob her i Verden!

Og haade hans Fædreland og vort har vel taget Verdenskrigen netop, som de burde.

Med os Danske fra det 20. Aarhundredes Begyndelse indtil den Dag i Dag er i hvert Fald Marcus Rubin overmaade tilfreds.

Der er noget, siger han, som han slet ikke forstaar, at jeg kan have sagt om denne herlige Tid, nemlig »at vore Kunstnere er blevet Pengetrælle og Forretningsmænd«. Og ikke uden Indignation fortsætter han: »Har vore Videnskabsmænd (!) og vore Lærerkrafter (!) solgt sig . . . og hvem det er af vore Arkitekter, Billedhuggere, Malere, Musikere og Poeter, der er blevet »Pengetrælle«, véd jeg ikke . . .«

Det er et lille polemisk Tric, som Rubin her anvender, og som i Virkeligheden kun er en Udvikling af det gamle Folkekomediefif med at lægge kompromitterende Sølvskeer i den uskyldige Tjenestepiges Skuffe.

Jeg har nemlig *aldrig* sagt det, Marcus Rubin vil indbilde glømsomme Læsere. »Videnskabsmændene«

og »Lærerkrafterne« er frit opfundne af Herr Rubin og puttede mig i Skuffen, jeg nævnede dem ikke med et Ord. Og hvad Kunstnerne angaar, var Talen aldeles ikke særligt om danske Kunstnere, men om Kunstnerens Forhold til Freden overhovedet; jeg udtalte kun, at »det er sikkert hyppigere Pengelaveri og Forretningssans, som Freden kaarer og hylder, end egentlig Kunsten, ja Freden har ofte gjort Kunstnerne selv til Pengetrælle og Forretningsslaver — jeg synes ikke, man behøver at se vidt for at opdage dette«. Nu véd jeg, at Herr Sv. Lange, til hvem disse Ord var henvendte, i kunstnerisk Henseende ser sig ret vidt om og ikke betragter Afstande ud over Kongens Nytorv og Vesterbro som fjerne, hvor det gælder en Udsigt over Kunsts og Kunstneres Forhold til Pengelaveriet overhovedet. Men for Resten kan man udmærket godt blive ved Kongens Nytorv og Raadhuspladsen med Omliggende og dér faa Indtryk af, hvorledes en smuk dansk Kunst i Løbet af netop dette Aarhundrede er gaaet fra Fald til Fald just i Kraft af Pengejageriet — og det ikke indenfor en kortvarig Højkonjunktur- og Spekulationsperiode, men stadigt fremadskridende efter Faldhastighedens Love. Det er den danske Skuespilkunst, en fin Kunst, der endnu i Rubins og min Barndom og yngre Dage skærpede Danskes Sans for Værdien af kunstnerisk Helhed og af Helheden indenfor den kunstneriske Personlighed overordentligt. Den var bleven til i den Periode fra 1814 til ind i Trediveerne, som i Rubins Fremstilling af Danmarkshistorien var en »Forarmelsens og Spar-

sommeligheden«s, en »Reaktionens«, den »tvungne Knapheds«, »det offentlige Dødvandes« Tid, med slet Handelsmoral og »talløse Bedragerier« indenfor Embedsstanden.

Og dansk Skuespilkunst fik et Ulivssaar af Reklamesyge og Pengejagt i det 20de Aarhundrede, hvori Sparsommeligheden ganske vist var gaaet samme Vej som Forarmelsen, hvor den tvungne Knaphed var bleven forandret til den utvungne Leven over Evne indenfor saa godt som alle Lag, hvor der unægtelig var ualmindelig bevæget indenfor det offentlige Liv, men dog maaske uden tilsvarende Fordybelse i Opgaverne, hvor »Rangklasserne« stærkt fremhævede Bedragerier fra Aarhundredets Begyndelse lykkeligt er blevet afløst af ganske anderledes demokratiske Underslæb over det hele fra den politiske Gennembrudsmand og Fører gennem Bankdirektører og Overretssagførere til Foreningskassererne og saa fremdeles.

Men saa kom Krigen. Og da viste det sig, ifølge Rubin, hvor sundt Folket var.

Der var jo nok nogle »forfjamskede Folk«, som »gav sig til at hente Guldskillinger« i Nationalbanken eller gik over i en anden Gade for at købe »Hvedemel og Kakao« paa Lager. Men ellers »mødte hver Mand, da der kaldtes paa ham — mange uden det«. »Hver Dansk søgte Stedet for Gerning og Hjem, for at være, hvor hans Plads var, hvis noget skulde indtræffe. Var det indtruffet, vilde man ogsaa nu herbjemme